

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **ЖАО ДЖІНА**

«Вплив філософії та естетики даосизму на китайську вокальну культуру»,

представлену до захисту на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво,

галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Дисертація Жао Джіна присвячена розгляду питань, пов'язаних зі специфікою вокальної виконавської культури в традиціях філософії та естетики даосизму – цілісного соціокультурного феномену, що, безумовно, мав значний вплив на всі сфери життя і культури китайського суспільства. А якщо взяти до уваги той факт, що в умовах світової глобалізації культури і мистецтва ХХІ ст. даоські традиції привертають все більшу увагу дослідників, то стає зрозумілим, чому і автор даної наукової роботи концентрується на вивченні та увиразненні філософських, релігійних, естетичних положень даосизму і їх впливу на розвиток китайської вокальної культури.

Ці положення дисертант намагається розглянути насамперед крізь призму осягнення даоської філософії як способу мислення. Через усе дослідження червоною ниткою проходить розуміння сутності даосизму як всеосяжної релігійно-культурної системи, як однієї з найвизначніших течій філософської думки Китаю, в центрі вчення якого є шлях природи і її закономірності, напрямок розвитку світу, всезагальна сила створення гармонії і порядку; як методу, способу існування Всесвіту; як китайського традиційного вчення, в якому присутні елементи національної філософії, релігії, містики та медитацій; як цілісного соціокультурного феномену, що мав значний вплив на всі сфери життя і культури китайського суспільства (с.2).

Не викликає застережень структурування та зміст таких обов'язкових розділів роботи, як анотація, вступ, де чітко сформовано мету, завдання, подано теоретичну основу роботи, новизну дослідження, тощо.

Отже, беручи за мету – розкриття «специфіки даосизму як системи константних положень в динаміці розвитку музичного мистецтва і вокальної культури Китаю» (с. 21), автор виокремлює 8 завдань, серед яких – дослідження поширення ідей даосизму в концептуальному полі глобалізаційних процесів; виявлення джерел виникнення даосизму, здійснення аналізу текстів міфів для виявлення і систематизації фактів про значення музики в житті давнього суспільства, створення та виконання найдавніших даоських пісень, здійснення аналізу положень даосизму на прикладах релігійних учень даосів та праць античних філософів; осмислення впливу основоположних філософських, релігійних та естетичних положень даосизму на мистецтво Китаю; систематизація етичних та естетичних засад даоського музичного мистецтва; дослідження специфіки вокальної виконавської культури Китаю як відображення традицій філософії та естетики даосизму; здійснення аналізу найпоказовіших опрацювань даоських пісень професійними композиторами Китаю (с.21-22). Таким чином, вирішення поставлених завдань сприяє розкриттю авторського задуму праці.

Спрямовуючи своє дослідження у русло теоретичного аналізу найдавніших даоських пісень, Жао Джін прагне розкрити та увиразнити значення концептуальної основи своєї роботи, а саме: **даоські пісні як культурний феномен Китаю**. Автор зазначає, що комплексне вивчення даоських пісень, специфіки їхньої музичної мови, виконавства, способів опрацювання в умовах стилістики китайських композиторів XX – початку XXI століття до цього часу ще не знайшло своїх дослідників і представлено вперше у цій роботі, у чому, зокрема, вбачається актуальність дослідження.

У дисертації, як уже зазначалося, подано чітку структуровану систему, завдяки якій у трьох розділах послідовно висвітлюється дана проблематика.

В **першому розділі** та трьох підрозділах автор зосереджує увагу на дослідженні даосизму в концептуальних положеннях філософії, релігії та культури Китаю, розкриває засади дослідження філософсько-релігійної

сутності концепту даосизм та впливу даосизму на музичну культуру Китаю (1.1), теоретичні засади дослідження ідей даосизму в концептуальному полі глобалізаційних процесів (1.2) та відображення ідей даосизму в філософсько-літературних працях та релігійних ученнях Китаю (1.3). Дисертант підтверджує важливість глобалізаційних процесів, в результаті яких поширюються ідеї, збагачуються культурні взаємини зокрема між Сходом та Заходом, виникають можливості для різних культур ставати відомішими, вийти за межі їх національної та етнічної обмеженості. Також Жао Джін розглядає поняття «даосизм» як феномен культури Сходу з позицій його філософського та релігійного тлумачень.

У **другому розділі** і трьох підрозділах автор здійснює спробу осмислення визначального впливу основоположних філософських та релігійних ідей даосизму на формування традицій в культурній і мистецькій творчості Китаю крізь призму основоположних естетичних, філософських та релігійних ідей дао (2.1), пізнає та розкриває етичні й естетичні засади даоського музичного мистецтва (2.2). Аналізуючи праці мислителів давнього Китаю як свідчення зародження вчень про музичну естетику, педагогіку, акустику (2.3.), а також використовуючи приклади найбільш показових взірців літературного, архітектурного, образотворчого мистецтв, Жао Джін з'ясовує, як, опираючись на доктрини філософії даосизму і традиції національної етики, створювались пам'ятки даоської культури.

Зацікавлення викликає і **третій розділ** дисертації «Даоські пісні як культурний феномен Китаю» з двома підрозділами: «Специфіка вокальної культури Китаю в традиціях філософії та естетики даосизму (3.1.) та «Вокальні твори даосів у професійній композиторській творчості» (3.2.), де представлено найбільш показові приклади опрацювань композиторами Китаю ХХ – початку ХХІ ст. давніх даоських мелодій, серед яких – транскрипції та аранжування пісень для голосу з фортепіано «Хмари женуться за місяцем» Жен Гуана (*Ren Guang*, 1900-1941), «Три цвітіння сливки» Хуан Цзи (*Huang Ji*, 1904-1938) і Лу

Юйшена (*Lu Juisheng*, 1902-1966), «Хмари, що літають» Чжао Сяошена (*Zhao Xiao Sheng*), «Вейченська пісня» Ван Женья (*Wan Zhen*, 1922-2019). Зокрема, на прикладах пісень «Дон Гуан Тайї» і «Шао Сі Мін» для хору та оркестру Ван Убея (*Wang Ubei*, нар. 1975 р.), композитора, творчість якого відзначається особливим тяжінням до відродження і популяризації вже відомих та улюблених найдавніших мелодій, – дисертант здійснює аналіз перших спроб аранжування композитором творів давньої даоської музики засобами поєднання архаїчних традиційних ударно-шумових інструментів з європейськими інструментами (скрипками).

Представлено міркування (роздуми) щодо творчості сучасних композиторів, котрі звертались до опрацювань найдавнішої даоської музики, в антропологічному полі китайської культури; щодо моделювання специфіки інтонаційної виразності дуже давньої пісні в сучасній багатоголосній партитурі тощо.

У загальних висновках здійснено підсумування результатів дослідження, обґрунтування його наукових положень, визначення подальших перспектив розробки теми.

Наукова новизна роботи, що репрезентує чимало маловідомих, а то й невідомих матеріалів, особливо при вивченні історико-культурної, філософсько-релігійної сутності даосизму та впливу його теоретичних засад на розвиток музичного мистецтва, підкріплена досягненнями як стародавніх китайських вчених-філософів, так і напрацюваннями сучасних провідних вітчизняних та зарубіжних вчених. У цьому контексті хочеться подати цитату з дисертації (за М. Лебедєвим): «В даосизмі музичне мистецтво виступає свого роду зв'язковою ланкою між поодиноким і загальним, минулим і теперішнім, у якому відображено не тільки історичну спадщину, але й сучасне сприйняття світу та всього багатства глибини даоських традицій» (с.150).

При обраному ракурсі роботи Жао Джін оперує методами дослідження, які ґрунтуються на міждисциплінарній інтеграції наукових принципів

філософії, релігієзнавства, історії, літературознавства, музикознавства та деяких суміжних видів мистецтв, таким чином увиразнюючи засади формування і впливів даоських музичних традицій на вокальну культуру Китаю.

Також дисертант використовує переконливу доказову ілюстративну базу, подаючи у додатках значну кількість прикладів найбільш показових взірців з літератури, архітектури, образотворчого мистецтва, нотних прикладів, які допомагають розкрити зміст роботи.

Примітним є той факт, що Жао Джін як вокаліст-виконавець робить переконливу спробу ввести у науковий і концертний обіг маловідомі зразки даоських пісень в опрацюванні професійних композиторів Китаю. Здійснюючи музикознавчий аналіз пропонованих творів, автор виявляє особливості індивідуальної інтерпретації сучасними композиторами звукової аури (визначення О.Катрич) даоських пісень, індивідуальний підхід до трактування їх музичного змісту засобами сучасної музичної мови при збереженні ментального коду, винесення даоської пісні з камерного жанру до симфонічно-хорового тощо.

Автор також здійснює систематизацію вокального виконання пісень на основі певних ознак, які пов'язані з вокально-технічними та виконавськими виразовими засобами.

Звертаємо увагу на той факт, що, за спостереженнями дисертанта, однією з умов досягнення правильного виконання даоських пісень є застосування техніки дихання *цигун* (у перекладі – контроль дихання) та поєднання її специфіки зі співом бельканто в творчості сучасних виконавців.

На цій основі виникають такі запитання:

1. Хотілось би докладніше почути, як саме працює ця техніка, тобто як практично виглядає процес дихання за цією методою у поєднанні з фонацією (звуком голосу); чи могли б Ви продемонструвати зразок?

2. Цікаво знати, який вплив має техніка дихання *цигун* на сучасне співоче виконавське мистецтво Китаю? Вочевидь, маємо на увазі тих співаків, які розвивають концертну діяльність і не є учасниками церемоніальних заходів.

В цілому вимоги, поставлені до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, у дослідженні Жао Джіна виконані. 5 одноосібних публікацій, з яких 3 надруковані у закордонних виданнях, а також доповіді на 6-ти наукових конференціях, відповідають основному напрямку дослідження та відображають його основні положення.

Вважаю, що дисертаційна робота **Жао Джіна «Вплив філософії та естетики даосизму на китайську вокальну культуру»** є самостійним, логічно завершеним, методологічно і теоретично обґрунтованим, дослідженням. Робота відповідає вимогам ДАК МОН України до праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво, а її автор **Жао Джін** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за означеною спеціальністю.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, професор,

професор кафедри академічного співу

Львівської національної музичної

академії ім. М.В.Лисенка

М. А. Жишкович

22 грудня 2023 р.